

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe despre formarea și conducerea **tovărășiilor economice**

Foaia oficioasă a „Centralei Tovărășiilor” și a însoțirii pentru „Asigurarea vitelor”, amîndouă în Orăștie.

— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Aduș economic la „LIBERTATEA”.

Apare tot a doua Duminecă.

Intomită de VAS. C. OSVADĂ

VITELE, RAZIMUL ECONOMIEI!

Nobilitarea soiurilor. — Asigurarea economilor contra pagubelor în vite!

În sfîrșit veste bună aducem cetitorilor nostri economi.

Le sunt tuturor cunoscute eforturile, pe care le facem acum de 2 ani de zile, de a înființa pe sama poporului econom un așezămînt, care să fie pentru oamenii ce să ocupe cu economia de vite, o călăuză, care să-i povățuiască și ajute a-și cultiva mai bine vitele, a-și nobilita soiul, a avea mai mult folos după ele! Iar fiindcă o mare plagă pe capul economului e, că la caz de moarte în vite, el *dă napoi* în bunăstarea curții sale și uneori nici după mulți ani de zile nu să mai poate ridica la bunăstarea la care fusese înainte de a-l fi lovit nenorocirea cu moartea în vite, — am plănuțit, ca noul așezămînt să se ocupe și cu asigurarea economilor în contra pagubelor în vite! Mai ales aceasta ni-se cerea tare de economii cu care aveam și avem de lucru. Că la cultivarea soiurilor, la îmbunătățirea pășunilor și a împregiurărilor de lipsă pentru o economie de vite mai cu folos, tot mai sunt ajutați ei de comitate și de felurite Reuniuni, dar la pagube în vite nu-i ajută nimenea.

De aceea noul nostru așezămînt are, pe lîngă celelalte, dret chemare de frunte a sa, a lecul acest neajuns al poporului nostru! Pentru a putea însă începe lucrarea de *acest fel*, legea leagă de capul așezămîntului o condiție grea: să arate că are chiar din capul locului o sumă mare de bani, drept cauțiune, chezeșie, pentru bunul mers al întreprinderii.

Și de cîte greutăți am dat, Doamne, în căutarea de a învinge această lipsă, această mare pedecă! Dar dorul nostru de a pune la îndemîna poporului un astfel de așezămînt, era mult prea mare, decît să mai ținem seamă

de uriașele greutăți, ce am întîlnit în cale!

Cînd am întîmpinat pe o cale întîia greutate cît o stîncă, și am văzut-o că e mai mare ca puterile noastre și n-o să avem modru a o înlătura, atunci, cu îndîrgirea omului ce are sufletul plin de credință că face un bine, — am pornit-o pe altă cale. Aici am dat de greutăți de alt soi și, poate — și mai mari! Atunci cercarăm al treilea modru, ca să ajungem la izbîndă.

Încercările noastre însă, pe lîngă munca și cheltuiala ce ni-o cereau, ne răpeau și vreme tot mai multă. Și luni după luni să scurgeau, fără să putem nici măcar să ne apropiem de nădejdea unui bun sfîrșit!

În aceeași vreme obștea, mulțimea plugarilor, care a primit cu însuflețire pornirea noastră, cerea tot mai cu dinadinsul alcătuirea însoțirii prin care să-și vadă odată la adăpost averea așezată în vitele ce le are!

Pe de-o parte aveam greutățile cele mari, și despre care, după firea lucrului, nu puteam da seamă în fața lumii, — pe de altă parte nerăbdarea marelui public. Și noi în mijlocul acestor două focuri!

Și nu o zi, nici o lună două, nici un an, ci vreme de mai bine de doi ani!

În vremea din urmă pare-că ne ardea în suflet zimbetul neîncrezător ce ne venea din partea celor ce-și perduseră răbdarea, dar mai ales din partea celor ce nu credeau în izbînda alcătuirii...

Dar Dzeu ajută muncii cu temelia dragostii!

După alergări și zbuțurări de luni de zile, în sfîrșit, prin bunăvoința oamenilor înțelegători a acestui lucrul de folos, am izbutit să

avem garanța (cauțiunea) de 200.000 cor. (două sute de mii) pe care le cere legea dela societăți ce să îndeletnicesc și cu asigurări de ori-ce fel.

Statutele și actele și cauțiunea cerută de lege, le-am înaintat, acum, săptămînile trecute, la Tribunalul regesc ung. din Deva, cu rugarea să ne întărească Statutele și să ne înaprotoceleze, cum cere legea, însoțirea noastră, sub numirea de „Reuniunea proprietarilor de vite din Orăștie—Szászváros”, care, pe lîngă celelalte scopuri economice, va fi întîia reuniune în aceste părți de țară, care face și asigurarea contra pagubelor în vite!

Cînd scriem aceste șire avem știre, că „Reuniunea proprietarilor de vite” cu sălășluirea în Orăștie, are firma înaprotocolată și Statutele întărite!

De azi înainte, formele și prescrierile legii sunt împlinite și îngăduință întemeiată pe lege avem, ca să începem lucrarea folositoare a acestei mari tovarășii economice.

Chemarea ecomilor la această lucrare înălțătoare de bunăstare a lor, o vom face prin nu apel deosebit, în care vom da toate deslușirile privitoare la felul și forma în care să poate face asigurarea vitelor la reuniunea noastră.

Vom avea privilegiu, ca aceste deslușiri, întru-cît să poate, să le dăm și cu graiul viu în cît mai multe locuri.

Și acum — cu Dzeu înainte!

Fapte îmbucurătoare.

Din toiul luptelor de azi, din viltoarea năcazurilor de tot soiul, ce le întîmpinăm zilnic, e bine să privim atît în apropiere, cît și în depărtare de noi.

Ne cade nespuse de bine, cînd zărim fapte bune, puse la cale și îndeplinite cu mijloace de toate zilele și între împrejurări ca ale

noastre. Atunci ne mîngăem, ne încredințăm că și noi am putea lucra la fel, dacă ne-am scutura din nepăsarea cea răufăcătoare, păcatul cel mai mare al Românului, prin care să omoară el pe sine însuși!.

Astfel de fapte bune ne vestește „Curierul Băncilor populare din România” (Nr. 7—1909, pag. 3) despre comuna Zătreni, județul (comitatul) Vâlcea (în România nu departe de pasul Turnului-roșu).

Din săracă și aproape părăsită ce era, comuna a ajuns în timp de 15 ani una din cele mai bogate din țară, avînd fabrică de cărămizi și țiglă, o grădinărie model, care produce tot felul de zarzavaturi (verdețuri), o grădină de pomi roditori, lăptărie, albinărie, pepinieră (școală) de vițe de viie, și altele.

Peste toate aceste, o bancă populară, care azi este una din cele mai puternice (înfîințată în 1904, sub numele de „Oltețu”).

Cum comuna să află la depărtare de 50 km. dela cea mai apropiată stațiune de cale ferată, deci cărașia rodurilor ei este foarte grea și costisitoare, a făcut cerere ministerului de comerț din București să-i dea voie la înființarea unui tîrg în comună pentru desfacerea mărfurilor ce să produc. Cererea îi va fi încuviințată, de bună seamă.

Nu de mult s'a dat folosinței (sfînțit) localul Băncei-populare și al tovarășiiilor, casă zidită cu cărămizi din fabrica obștei, cu lemniile fabricii de chereștele și cu zidarii crescuți tot de obștea de aici!

În acest local (casă), s'au așezat banca sătească, tovarășia pentru grădinărit, pentru industria casnică, pentru pomologie, pentru lăptărie, pentru creșterea vitelor, sala de lectură (odă pentru cetit) a sătenilor, sala de sărbări populare (petreceri).

Aceste minuni le-au făcut locuitorii din Zătreni în timp destul de scurt.

Astă-vară obștea a luat în slujba sa pe un tînr român diplomat al Academiei de agricultură din Hohenheim (Germania), care să se pună în fruntea tuturor întreprinderilor ei, ca director, dîndu-i locuință în casa băncei populare și o leafă de 350 lei lunar, precum și parte din cîștigurile curate.

Iată ce pot face tovarășii prin muncă stăruitoare, dacă apucă pe căi bune! Faptele lor slugească și

altor sate, aflătoare poate în locuri mai potrivite decât Zătrenii!

La de aceste gîndească cărturarii români din țară, îndeosebi meseriașii, iar nu la învățături socialiste internaționale adecă jidovești, cari să potrivesc cu stările din România, ca nuca în părete. Adecă s-ar potrivii, dacă muncitorii români s'ar organiza ca socialiști români, luptînd pentru naționalizarea industriei, pentru aplicarea legilor cari dictează (azi numai pe hîrtie) ca în toate fabricile, în toate întreprinderile, majoritatea lucrătorilor să fie *Romani!* S'ar potrivii dacă în toate satele, știutorii de carte s'ar înjgheba în tovărășii pentru a scoate negoțul din mâinile tuturor svînturaților perciunați și neperciunați! Socialism de *acesta* ar fi de deplin îndreptățit, iar nici decum socialism cum să face acuma, adecă încăerări cu poliția pentru Ferrer (D-zeu să-l ierte, că a trăit peste șapte țări dela noi) sau pentru Racovsky, unul din batjocoritorii cei mai nerușinați ai României!

În acelaș timp, ne am putea îndema la fapte asemănătoare și Români de dincoace, că nepăsarea și trîndăvia îndelungată, ne-au lăsat în urma tuturor popoarelor cu cari trăim în țara această! Poate cu Țigani mai avem noroc... Altfel am fi noi coada tuturor.

Gavr. Todica.

Icoana băncilor noastre cu sfîrșitul anului 1908.

Cu sfîrșitul fiecărui an băncile își orînduesc socoțile de peste an și alcătuesc o icoană, numită „bilanț“, din care oicine poate să vadă cu ce fel de bani, cu cite sume lucrează banca, și că acești bani unde și cum și cu ce roadă să folosesc.

Prin publicarea acestor „bilanțe“ băncile nu împlinesc numai litera legii, care le obligă la socoteli publice, fără ele ne dau o icoană mult grăitoare atît în ce privește starea economică, cît și în ce privește puterea, bogăția ce să poate înfiripa sub steagul mîndru al întovărășirii.

Căci ori-care ar fi forma băncilor, fie ele societăți pe acții ori însoțiri, — mai ales la noi Români din regatul ungar, — toate aceste bănci sunt roada întovărășirii capitalului și a muncii românești.

Că ici-colea, în aceste întovărășiri, principiul altruist și al ajutorării economice împrumutate în vederea progresului social, — să perde din vedere și nu e ținut în seamă, — cre-

dem că nu ne împedecă să judecăm băncile noastre, la care de atîtea-ori apelăm ca la instituții românești, — ca tovărășii de capital și muncă românească, ca tovărășii, în jurul cărora progresul economic și social al neamului nostru de-acî, își poate găsi adăpost cinstit și propte puternice în avîntul său.

Și-apoi vorba ceea: „Toată pădurea are uscături“.

Români de-aici n'avem nici o singură bancă, ce ar fi fost pornită sub steagul comerțului speculativ. Toate băncile noastre au fost înființate sub păvaza națională și cu scopul precizat de-a ajuta poporul și munca lui economică, și nici decum de a institui negustorii financiare, pentru folosul exclusiv numai a capitaliștilor, pe care durere nici nu-i avem!

Că și ici și coala să adăpostesc interese private și burgheze, că și ici și coala nu să face munca, ce o impune ținta spusă înainte la înființarea tuturor băncilor noastre, — nu îndreptățește pe nimeni să adune sub o pălărie pe toate băncile și apoi să le vorbească de rău pe toate.

Greșeli sunt în ori-care înșiruire și muncă economică. Datorință avem să nizuim pentru îndreptarea greșelilor și în acelaș timp însă pentru sprijinirea pornirilor bune, de care atîtea găsim în tovărășiile de capital și muncă, ce ne-au dat cele aproape 200 bănci românești.

Dar de data asta nu ne oprim la scăderile ori binefacerile, ce le avem pe urma băncilor românești.

Avem înaintea noastră icoană — „bilanțul“ de obște a aproape 160 bănci românești, și din această icoană am vrea să scoatem citeva date, ca să arătăm și de data asta roadele minunate, ce să pot ajunge prin întovărășire, — prin cooperatie.

Stările noastre de-aici au fost așa fel, încît munca sub steagul tovărășiiilor nu s'a putut face, dela început, acolo unde trebuia, la sate. A trebuit să fie făcută la orașe și în comunele fruntașe, unde s'a dat dela început putința de-a alcătui vre-un așezămînt economic, cu sorti de izbîndă.

Așa apoi, în loc să avem azi după o muncă de peste 30 ani, — citeva mii de tovărășii economice pe satele noastre, care să ușureze creditul, producția, consumul și valorizarea mărfurilor și produselor românești, avem în schimb aproape 200 tovărășii de oraș, numite

bănci, și făcute partea cea mai mare ca societăți pe acții.

În situația dată poate acest început de organizație economică să fi fost cel mai ușor de înjghebat. Credem însă că la fel cu noi judecă toți cei buni ai noștri, cînd nădăjduim cu toții că băncile românești, în felul cum le avem azi pe cele multe și bune, — sunt numai prevestitorii și mai ales sprijoarele puternice a unei organizații economice, făcute pe temeiul singur ducător la izbînde reale a tovărășiilor satești.

În acest înțeles și din acest punct — alăturăm și noi bucuria noastră la bucuria obștească, născută la vederea luminoasei icoane ce ne-o dau numerile cuprinse în „Bilanțul general al băncilor noastre pe anul 1908“.

Acest bilanț a fost întocmit pe temeiul socoților încheiate la băncile noastre cu finea de 31 Decembrie 1908.

Munca asta migăloasă și foarte vrednică, a fost săvîrșită de dl Constantin Popp, priceputul și zelosul redactor al foii „Revista Economică“, din care luăm și noi datele ce urmează:

Bilanțul din vorbă cuprinde datele dela 159 bănci românești, între cari 129 societăți pe acții 30 însoțiri (tovărășii). Din acest bilanț știm următoarele:

Băncile noastre (159) lucrează în total cu un capital de peste 161 milioane coroane. Din acest capital sunt date ca împrumuturi pe cambii (vecsăle, valtane) peste 99 milioane cor. Împrumuturile pe întabulație sunt aproape 30 milioane cor. Averile nemișcătoare (realitățile) a băncilor noastre sunt în preț de peste 4 milioane cor. Hîrtii de valoare (efecte și acții) au băncile noastre în sumă de peste 8 milioane. Capitalul întreg de peste 161 milioane, cu care lucrează băncile noastre îl au adunat:

din acții (capital social) peste 20 milioane cor., prin care și pentru asigurarea căruia băncile noastre și-au adunat fonduri de rezervă, de garanță, de penziuni, de binefaceri, în sumă de aproape 10 milioane cor.

Cea mai mare sumă o au băncile noastre din Depuneri spre fructificare (bani ce să pun cu camătă la bănci), care ajung aproape suma de 79 milioane coroane.

Astfel capitalul social, fondurile și depunerile spre fructificare, — care aproape toate sunt averi românești, — s'a adunat la băncile noastre un capital de aproape 110 milioane coroane.

Banii ce-i folosesc băncile noastre, luându-i cu camătă dela alte bănci (reescomptul) să urcă la suma de peste 31 milioane cor.

Cîștigul curat, ce l'au avut băncile noastre cu sfîrșitul anului 1908 s'a urcat aproape la 3 milioane cor. (2,839.436 cor).

Din acest cîștig o însemnată sumă s'a dat pentru treburi românești culturale și economice.

Însămnătatea băncilor noastre o putem vedea și numai din aceste citeva cifre scoase din bilanțul general. Și cînd vedem roadele de prins cu mîna, ce să pot ajunge prin întovărășirea capitalului și a muncii românești, nu credem să se găsească Român de omenie, care să nu se însinue cu drag sub steagul mîndru al tovărășiilor!

In cele economice singurā hărnicia și istețimea au preț!

La congresul centralei „Hangya“ a concetățenilor noștri maghiari, care a avut loc în Pesta în 20 Oct. n. s'a petrecut și un lucru, asupra căruia ne place să stăruim deosebit.

Era de față la congres și vicepreședintele dietei, Ladislau Mérey. Acest domn a ținut să vorbească și el în congres, și ca să fie poate mai pe placul inimilor, a spus, că însoțirile acestea economice să fie între altele ocrotitoarele dului național. În acest scop să se dee parola dela om la om, că tot ce aceste tovărășii cumpără, să se cumpere numai dela întreprinderi din patrie, dela fabrici maghiare, dela prăvălii maghiare și așa mai departe.

Președintele societății mari economice: „Országos magy. gazdasági egyeslet“, groful Mihail Károlyi, a zis, că da, și el spriginește părerea dlui Mérey, că toate tovărășiile maghiare să cumpere dela întreprinderi și fabrici maghiare, — dar atrage luarea aminte a celor din congres, că scopul acestor însoțiri este, în intîia linie, a vinde membrilor lor mărfuri bune și ieftine! Întrucît industria maghiară le poate da mărfurile de lipsă, și bune și ieftine, da, e datorința fiecăruia a lua dela ele, dar numai așa! Dacă nu, însoțirile să cumpere lucru bun de unde îl găsesc mai bun și mai puțin scump!

Iaca un cuvînt greu. Președintele uneia din cele mai mari însoțiri economice din țară, știind bine de ce grăește așa, dă să înțeleagă fabricanților, neguțătorilor și tuturor întreprinzătorilor, că nu e destul să fie și ei Maghiari pentru a fi spriginiți prin cumpărări de Maghiari, ci trebuie să se silească a da și lucru așa de bun, ca străinii, și

atunci da, toată lumea va lua mai bucurosi dela ei ca dela străini. Dar dacă străinul dă bun și lesne, și unгурul dă lucru slab și scump, — apoi nu să poate cere nimănui a-l sprigină numai de dragul frăției.

La loc. S'o audă asta și ai noștri, și să se silească a să întreacă cu alții în istețimea de a da lucruri bune, să întreacă prin hărnicie și cinste pe alții, — și atunci inimile de frați negreșit că li vor sprigină pe ei față de alții, dacă sunt și de buni macar ca aceia. Numai pe nădejdea că frații tăi trebuie să te ajute, și fiind tu mai slab, nu trebuie să se lase nimenea!

Tovărășile din România.

Am căutat și am folosit de atâtea ori prilejuri, ca să vă povestim prin foaia noastră »Tovărășia« roadele la care au ajuns frații noștri din România, prin tovarășii.

Am folosit aceste prilejuri nu numai ca să ținem viie dragostea față de tovarășii, ci mai ales ca să mărim încrederea în roadele ce le putem ajunge prin noi înșine!

Că ni-să tot spune și mai ales ne tot spunem noi unul altuia, că Românul nu e născut să fie negustor, nu e născut să fie întreprinzător, și că peste tot pentru treburi de-ale economiei, nu avem însușirile trebuincioase.

Față de aceste învinuiri nedrepte și nesocotite, ținute mai ales de oameni, cărora nu le place să se găsească în linia de bătaie — pe lângă pildele luate din viața altor popoare, streine de noi și iscusite în d'alde astea, — n'am întrelăsat să facem cunoscute pildele vrednice, ce ni-le îmbie frații noștri de un sînge.

Căci dacă Românul din România este în stare să îmbrățișeze ideea tovarășilor și să dovedește ca bun soldat sub steagul mândru al tovarășilor, — am vrea să știm, că același frate de sînge, același Român, ajuns din întâmplare în altă țară, de ce n'ar da aceleași chezașii pentru o înțelegere și destoinicie a aceleași mișcări?...

Frații noștri din Regat ne slujesc pilda viie, că poporul nostru are toate însușirile ca să poată primi și să poată folosi cu sorți de izbîndă cea mai nouă și cea mai probată armă a înaintării economice, care este: întovărășirea de capital (avere) și de muncă.

Pilda, ce ne-o îmbie, o poate judeca ori-cine, după ce spunem următoarele:

Până la anii 1890 nici în România nu era vorba despre o încercare de-a organiza (așeza după plan bun) munca economică prin tovarășii.

Dar strigătele de durere, cutropirea de mizerii, urlatul urgiei, venit dela țaranul român din Regat, prea era mare, ca să nu fie luat în seamă.

Bărbați, frați de-un sînge, pe care îi durea strigătul mizeriei, s'au pus pe lucru și din zbuiciumul lor au izvorit cele dintii tovarășii la sate, ca — „bănci populare“.

Azi după o muncă de nici 20 ani, roadele acestui zbuicium să ivesc fermecător de al e se.

Azi frații noștri din România au prin satele țerii următoarele așezăminte economice, chemate să infiripeze organizația muncii și a capitalului românesc întru înaintarea economică și socială și întru mărirea neamului:

Satele românești din regatul României au peste tot 2580 „bănci populare“ — tovarășii sătești pentru credit.

Au apoi:

300 obștii — tovarășii pentru arîndarea de moșii.

200 magazine de consum (bolte sătești).

64 societăți pentru exploatarea (lucrarea) de păduri.

23 tovarășii de brutării (pecării, pânării).

60 societăți diferite, ca grădinării, vărării, dogării, etc.

Cele aproape 2600 bănci populare (tovarășii sătești de credit) au un capital de aproape 50 milioane franci (un franc e ceva mai mic ca o coroană!).

Obștiile — tovarășiiile de arendat moșii, au luate în arendă aproape 150 mii jugăre catastroale, pentru care au plătit garanție de peste 1 milion și jumătate franci și pentru care plătesc arendă anuală de 4 milioane 600 mii franci.

Dintre membrii tovarășiiilor din România peste 320 mii sunt săteni, care fără a sta la cumpănă s'au înșiruit de bună voie sub steagul tovarășilor.

Pilda fraților ni-să cere să o urmăm și noi cu toată năzuința!

Mai ales că fruntașii cooperației românești să nizuiesc să facă legăturile tot mai strînse în mișcarea pentru tovarășii, ce e primită de Români din toate Țările.

Ca o dovadă despre această nizuință vom lăsa să urmeze aici o apreciere ce să face în foaia oficială »Curierul băncilor populare din România«, după al patrulea Congres al băncilor populare, ce s'a ținut la Ploești în luna Septemvrie și la care a luat parte și redactorul acestei foi.

(Va urma).

Roata vremii.

— Spicuri și ocoșeli. —

De ani de zile trăiește aici în orașul Hunedoara un slovac. A venit pe vremuri cu „șatră toțască“. Azi e negustor cu bună stare. Să învîrte și în o societate și în alta, dar nimănui nu i-a venit în minte să-l întrebe dacă mai ține la neamul lui slovacesc. S'a împlinit vremea și i-s'a măritat o fată — cea mai mare. Nunta a fost zilele acestea. Și să vedeți: dela mire până la naș și până la cel mai modest oaspe — toți, toți au fost Slovaci. Sânge din sângele lui, căci doar sângele apă nu să face — dacă omul e de omenie! După cît știm și a doua fată și-a logodit'o cu un slovac, cu toate că el — tata fetelor — trăiește în o mare de streini, socotit poate de mulți ca perdut pentru neamul din care face parte!.

Când mi-au trecut pe dinainte vrednicii nuntași slovaci găzduiți aici în oraș, m'a cuprins un simțămînt de îngrijorare și înspăimîntat m'am întrebat: Cîți părinți Români nu sunt vrednici de lauda, ce o aducem fratelui slovac!...

La „Asociațiune“ să trudesca oameni să isprăvească un lucru mare ca să îplinească o trebuință și mai mare.

Dorul tuturor este să se găsească mijloacele cele mai bune ca zi cu zi să facem pași aievea în spre înaintarea economică popoului nostru.

Minați de acest dor, cei dela „Asociațiune“ au ajuns la credința că de vor lua în slujba lor un agronom (om cu știință în ale economiei pămîntului) — mișcarea noastră economică va cîștiga an de an — cel puțin cît ajunge suma de 2000 coroane.

Au și deschis concurs pentru un agronom.

Cum dorul și însuflețirea e mare și cum ținta e știută — întruchiparea viitorului agronom ar trebui să fie cam așa:

— Să fie om odată. Să știe teorie multă, să aibă *praxă* bogată! Să fie om tinăr și sprinten, ca să poată călători mult și bine. În același timp să fie așezat și sfetnic bun, ca un bătrîn mult pățit. Să știe apoi să vorbească bine și cuminte la conferențe și prelegeri. Să fie bun scriitor ca să slujească agitația și mișcare eco-

nomică. Să se priceapă la arătur și la gunoarea pămîntului și în același timp să ajute și să pornească tovarășii! Să fie agronom în tălpi și economist, întru toate ale economiei pe deplin acasă!

Și toate aceste însușiri să le întruțineze pentru binele obștesc — pentru 2000 Coroane an de an.

Gîndul e fără greș, vrutul e mare și vrednic, dar:

„Așa om nici Vlădica nu-i — Da nu-i nici Impăratu“...

Viața economică.

VII.

Banii.

(Urmare).

Germania.

După legile monetare din 4 Decemvrie 1871 și 9 Iulie 1873, unitatea monetară a imperiului german e marca imperială de aur, în valoare de 1 cor. 17 fileri. În circulație sunt următoarele piese:

Metal	Piesa	Pondul	Titlul
Aur	20 Mark	7.965 gr.	900
	10 „	3.9825 „	900
	5 „	1.99125 „	900
Argint	5 Mark	27.778 gr.	900
	2 „	„	„
	1 „	„	„
Nickel	50 Pfenninge	„	„
	20 „	8.0 gr.	„
	10 „	4.0 „	„
Bronz	5 „	2.0 „	„
	2 „	4.0 „	„
	1 „	2.0 „	„

În multe state europene, unitatea monetară are valoare de aproape 1 coroană (95—98 fil.), numai cît, în diferitele țeri poartă diferite nimirii. Astfel în:

Belgia este	Franc	= 100 centimes
Bulgaria	„ Leu	= 100 stotinki
Elveția	„ Franc	= 100 centimes
Grecia	„ Drahma	= 100 lepta
Italia	„ Lira	= 100 centesimi
Sîrbia	„ Dinar	= 100 paras
Spania	„ Peseta	= 100 centimos.

Rusia.

În temeiul legii din 7/19 Iunie 1899, unitatea monetară e rubla de aur, de 100 copece. Valoarea 2 cor. 53 fileri. Să bat:

		Pondul	Titlul
Aur	15 ruble	12 gr. 904	900
	7½ „	6.452	900
	5 „	4.3013	900
Argint	1 rublă	20.00	900
	50 copece	10.00	900
	25 „	5.00	900
	20 „	3.60	500
	15 „	2.70	500
	10 „	1.80	500
Aramă	5 „	0.90	500
	5 copece	15.40	„
	3 „	9.84	„
	2 „	6.56	„
	1 copecă	3.28	„
	½ „	1.64	„
	¼ g	0.82	„

Galbenul de 15 ruble să numește Imperial, cel de 7½ ruble ½ Imperial. Piesele de 5 copece în aramă nu să mai bat din 1882

Turcia.

După legea din 1844 unitatea monetară este lira turcească de aur, în valoare de 20 coroane. Să mai socotește apoi în piastri de câte 40 parale. Valoarea unui piastru = 22 fileri. O liră otomană să împarte în 100 piastri, 1 piastru în 40 parale. Parama e ceva mai mare de un jumătate de filer (= 0.55). În circulație sunt:

	grame	Titlu
Aur	500 piastri	36.080 916 ² / ₃
	250 „	18.040 „
	100 „	7.216 „
	50 „	3.608 „
	25 „	1.804 „
Argint	20 piastri	24.055 830
	10 „	„
	5 „	„
	2 „	„
	1 „	„
Aramă	1/2 „	„
	40 parale	21.39 grame
	20 „	„
	10 „	„
	5 „	„
1 „	„	

Monetele turcești au numiri particulare, unele curioase. Astfel pentru piese de aur:

500 piastri sau 5 lire să mai numesc: 1 pungă.
250 piastri = 1 julic
1 liră sau 100 piastri = 1 islic = 1 medjidie
50 piastri = 1 elilic
25 „ = 1 missir

Pentru piese de argint:
20 piastri = 1 medjidie = 1 irmilic
10 „ = 1 onlic
2 „ = 1 ikilic
1 „ = 1 birgruș
1/2 „ = 1 jarimilic.

Despre banii României, va fi vorba în alt articol.

Gavr. Todică.

Tălmăciri.

Ca să ușurăm cîștigarea de cunoștințe, neapărat trebuincioase pentru viața și munca economică — în numărul de acum al „Tovărășiei“ deschidem rubrica nouă a „Tălmăcilor“, în care vom da pe scurt înțelesul vorbelor ce să aud des, fără ca să fie pricepute de toți! În aceeași vreme tot în această rubrică vom publica și lămuriri potrivite asupra numirilor și mijloacelor, ce să folosesc în viața economică și de obște.

Incepem — pe cum să poate ceti:

Darea e acea sumă de bani (mai demult dijmă, zeciuală), care

o plătesc locuitorii pentru susținerea țării și a așezămintelor ei.

Invățatul Neumann dînd tălmăcirea cuvîntului dare, zice că darea nu-i altceva, decît un ajutor pe care îl dau cruțările singuraticilor țării la restimpuri, (deregătoriiilor financiare a statului) sau pentru scopurile ei, fără ca în schimb să primească pentru asta vre-un lucru de-adreptul și nemijlocit.

La noi în țară avem următoarele feluri de dări: Dare directă, (de stat), dare de comitat, comunală, de conzum și de cult (biserică și școală).

Dările directe ale țării noastre sunt: 1. darea de pămînt; 2. darea de casă; 3. darea de cîștig (darea capului); 4. darea societăților (tovărășiiilor) obligate le socoteli publice (deschise); darea de mine (băi); 6. dare după capital (bani băgați la bănci) și rente; 7. darea după folosirea trenului și-a corăbiilor (va-poarălor); 8. darea de cîștig la loterie; 9. darea de pușcă și vînat; 10. darea de cătanie și 11. aruncul (de stat).

Dările de „conzum“ (după lucruri de mîncat și beut) sunt următoarele: 1. dare de spirt (finanțe); 2. darea după vin, bere, carne și zăhar; 3. darea de ulei mineral; 4. darea după drojdiuțe și 5. darea de crîșmărit.

Dările de comitat și comunale sunt aruncurile ce să impart pe locuitori în măsura dării directe (de stat). Banii adunați din aceste dări să folosesc numai pentru trebuințele comitatului ori a comunei, pe cînd darea „directă“ și de conzum, să folosesc pentru trebuințele întregii țări.

Darea de „cult“ o formează sumele ce să dau pentru susținerea bisericilor și școalelor.

*

„**Cvotă**“ este o parte din o sumă (dintr'un capital), ori dintr'un cîștig, sau o părtașie (parte). În viața tovarășiiilor cvotă să numește partea din capitalul de bani ori de muncă, pe care membrii tovarășiei îi dau din partea lor pentru ajungerea scopurilor tovarășiei.

Ceea-ce la tovarășii să numește cvotă (parte mică, parte fundamentală), la societăți pe acții să chiamă „**acție**“.

„**Creianță**“ să numește aceea ce eu am de căpătat dela altă persoană, adecă contrariul dela datorie.

„**Vadiu**“ e chezeșia în bani ori lucruri de preț, pe care am pus-o ca stînd bun pentru săvîrșirea unei întreprinderi oare-care, ori a unui obligămînt; mai des întîlnim cuvîntul vadiu la licitații.

„**Brutto**“ e greutatea unei marfe ori product (bucate, nutreț, vin) împreună cu greutatea invălitorei (saci, buți, lăzi ș. a.)

„**Tara**“ să numește greutatea invălitorei (a sacilor, a buților, lăzilor, ș. a.)

„**Netto**“ e greutatea mărfii curate, fără invălitore.

„**Lacrima Christi**“ (Lacrima lui Christos), să zice la un vin foarte ales. Numele i-s'a dat prin cele mănestiri papistașe, de cătră cutare călugăr fericit de bunătatea vinului aceluia. E aievea curat și bun.

Cine l'a gustat odată
Nu s'oprește până 'n baltă.

Cabel.

STIRI**Noue magazine de bucate!**

— La Zlatna; la Hondol! —

Banca „Agricola“ din Hunedoara a fost cea dintîi, care a știut să chibzuiască norocos un nou mijloc de ajutorare a poporului nostru. Alături de treburile regulate de bancă (darea de împrumuturi în bani), dela alcătuirea ei a îngrijit și de *negotul cu bucate*.

Prin cumpărarea bucatelor dela proprietari și negustori, și apoi prin vînzarea acestor bucate celor lipsiți, — a scăpat multe zeci de mii de ghiarele geșeftăriei hrăpărețe.

Azi banca „Agricola“ prin negoțul său ca bucatele, pe care le dă și cu bani și pe așteptare, a ajuns să fie o binefacere pentru ținutul Hunedoarei.

Vestea asta a pătruns până departe și ne bucurăm văzînd că și pe aiurea însufleții conducători ai poporului nostru, încep să urmeze pilda dată și dovedită ca izbînditoare.

Intre cei dintîi, care au luat în șirul lucrărilor lor și negoțul cu bucatele, au fost conducătorii băncilor „*Grănițerul*“ din Dobra și „*Tovărășia Agricolă*“ (azi „Agricola“) din Sebeșul-Săsesc.

Mai nou să ocupă cu același gînd banca „*Bistrițiana*“ din Bistrița, „*Șoimul*“ din Uioara, și alte cîteva bănci, cu conducători înțelegători de aceste trebuințe ale țărănimii noastre.

Decît toate aceste înse mai înbucurătoare e știrea că „*Agricola*“ din Hunedoara în tovarășie cu banca „*Zlăgneana*“ din Zlagna, au făcut un mare **magazin de bucate** pentru Munții Apuseni, sălășluit în Zlatna!

Acest magazin de bucate va scuti pe Moții noștri de drumurile pe la Aiud și Luduș, pe la Blaj și Alba-Iulia, și mai pe sus îi va scuti de pagubele ce le îndurau prin plătirea prețurilor celor mari, ce erau siliți să le dea, — ajunși fiind odată cu

carăle în o piață ori alta, de unde nu să puteau întoarce cu carul gol!

Tot așa lucru bun, deși mai mic, face „Agricola“, cînd împreună cu conducătorii băncii „*Hondoleana*“ din Hondol, deschide și acolo un magazin de bucate, pentru cele vre-o 12—15 sate din jurul Hondolului!

Fapta „Agricolei“, și a tovarășilor ei de muncă, vredni-cește toată lauda!

*

Toate tovarășiiile ocazionale, ce s'au alcătuit pentru asigurarea vitelor, sunt rugate să ne împărtășească de grabă următoarele:

Cîte vite asigurate au? În ce preț? Cit plătește, după înțelesul de acolo, un membru la caz de pagubă după 100 coroane valoare asigurată, ori după capul de vită? Cîte cazuri de pagubă au avut în anul 1908 și cîte în intîia jumătate a anului 1909? Cîți membrii au și ce fonduri și-au adunat?

Spre binele lor propriu îi rugăm să dea toate aceste date corect și de grabă redactorul foii noastre „Tovărășia“, dlui Vas. C. Osvadă în Hunedoara—Vajdahunyad.

*

— Tovărășia „*Mugurul*“ din Ibașfalău cumpără și vinde fin și paie de nutreț! Cei ce au lipsă, să se adreseze la această harnică tovarășie!

Intrebări și răspunsuri.

Răspunsuri la întrebările ce ni-au sosit în ultimul timp — vom da în cel mai apropiat număr al „Tovărășiei“. Munca ce ni-s'a grămădit, nu ne-a îngăduit nici cum să răspundem la vreme sutelor de întrebări ce ni-s'au trimis.

Trecuți peste restanțele de acum — în viitor vom răspunde după putință numai decît la toate întrebările.

Prețul bucatelor.

În piața Orăștiei:

	maja m.	27-50 cor.
Grâu,		
Cucuruz	„	13—14 „
Ovăș	„	13—14 „
Orz	„	12—13 „
Mere după soi	„	15—50 „
Nuci	„	40—70 „

În Budapesta:

	maja m.	cor. 29—29.80
Grâu		
Cucuruz	„	14.50—15
Ovăș	„	15.50—16
Orz	„	14.50—15

„**Tipografia Nouă**“, Orăștie.